

Yvonne Keuls

Gemmetje Victoria

Ambo|Anthos
Amsterdam

‘Hé jij, jij daar, die lange met die lange poten, jij kan wel es wat voor mij doen. Want daar zit je hier toch voor, je zit hier toch niet om uit je neus te pulleke, nou dan.’

Ik keek op van mijn werktafel, die nog vol stond met ingepakte dozen, want ons opvanghuis was pas een paar dagen open. Ik zag tot mijn verbazing een tenger meisje met een sproetenkop, brutale, groenbruine ogen die alles in de gaten houden, en een opvallend mondje, gemaakt voor nietsontziend commentaar. Haar natuurlijke schoonheid overrompelde me. Ze had woeste, rossige krullen waar ze met beide handen in wroette zodat haar haren, als ze niet voor haar ogen hingen, stug overeind bleven staan. Ze lag nonchalant in een stoel en observeerde mij. Eén been had ze over de leuning geslagen. Als iemand lange poten had, was zij het wel.

‘Maak es een kop koffie, man, ik heb de hele dag rondgelopen, sta niet zo stom te kijken, jij. Ik heb het tegen jou.’ We keken elkaar een poosje doordringend aan. Zwijgend. Toen zei ze: ‘Beetje Haagse kakmadam jij, hè? Goeie familie, studie

mogen doen, een beetje vrijwillig voor de maatschappij lopen klooiën, beetje rondkijken in de arme wijken, altijd goed voor je naam.'

Waar kwam dat kind vandaan? Zat ze er al lang? Was ze naar binnen geslopen? De deur stond overdag open, ik had daar al eerder bezwaar tegen gemaakt, maar mijn collega-vrijwilligers in de hulpverlening vonden dat een open deur ons handelsmerk moest zijn. Iemand zonder onderdak moest bij ons ongehinderd naar binnen kunnen lopen. Ze had een wit bontjasje aan, daaroverheen een ruimvallende rode, wollen sjaal, twee rokken, één halflange, één korte eroverheen, een schots geruite maillot en witte sneakers. Naast haar stond een vuilniszak, volgepropt met kleren – dat nam ik aan tenminste, want ik zag er een mouw uit hangen. Ineens herinnerde ik me dat ik even tevoren iets met een smak had horen vallen. Dat moest die vuilniszak geweest zijn die ze naast haar stoel op de grond had gegoooid. Omdat ik aan het telefoneren was en aantekeningen maakte, drong dat niet tot me door. Voor de zekerheid keek ik om me heen. Niemand. Niemand die kon doorgaan voor 'die lange met die lange poten'. Ik moest degene zijn tegen wie ze sprak. Of schreeuwde, in dit geval.

'Hoe heet je?' vroeg ik haar. Ze trok een schoen van haar voet en smeed hem naar mijn hoofd. Ik kon hem nog maar net ontwijken. Hij sloeg met een klap tegen de muur achter mij. Ik sprong geschrokken op. Ze lachte hard om mijn reactie.

'Schijterd,' zei ze. Ze keek een poosje om zich heen. 'Hé, dit is toch zo'n huis voor mensen die ergens uit gemieterd zijn?

Soort Leger des Heils, maar dan zonder Jezus? Ik kreeg jullie adres op een briefje. Niet te vinden natuurlijk. Wie gaat er nou in de duinen zitten, waar geen tram je kan bereiken? Ik heb ten slotte maar een taxi genomen. Betaald van het geld van de sociale dienst. Haha. Lening, zeiden ze. Nou, zie maar terug te krijgen.'

'Hoe heet je?' vroeg ik weer.

'Je kan toch lezen? Staat in die stapel rapporten die daar naast die dozen ligt. Die hebben ze vooruitgestuurd. Het is de bedoeling dat je die leest.'

Ik legde mijn hand op de stapel, maar bleef haar aankijken. 'Ik lees nooit rapporten,' zei ik, 'dus ook niet de jouwe. Als het nodig is, leer ik je wel kennen.'

Ik zag dat ze onrustig werd. Ze ging staan, zweeg en hield mij in de gaten. Ze begon te wiebelen, van het ene been op het andere, waarschijnlijk zoekend naar het volgende voorwerp dat ze naar mijn hoofd kon smijten.

'Is er geen asbak hier? We mogen toch wel roken? In alle psychiatrische inrichtingen roken ze als de pieten. Maar daar heb jij natuurlijk nooit gezeten, haha.' Daarna, met een knikbeweging naar de rapporten: 'Staat een stempel op. Op al die rapporten dezelfde stempel: ONHANDELBAAR. Bedoelen ze mij mee.' Ze maakte agressief het stempelgebaar en keek aandachtig hoe ik daarop reageerde.

'Ik wist niet dat daar een stempel van bestond,' zei ik rustig.

'Naïef tiepje, jij, hè. Bij jeugdzorg gaan ze zuinig om met hun tijd. Als je een stempel hebt, hoeft je namelijk niks op te schrijven, kan je eerder naar huis.' Ze lachte spottend.

‘Nou... hoe heet je?’

‘Gem,’ zei ze. ‘Gemmetje Victoria. Officieel alleen Gemmetje. Victoria werd mijn achternaam omdat ze die niet wisten. Iemand heeft dat bedacht omdat ik altijd weer kwam bovendrijven. Staat tenminste in een van die rapporten, maar niemand weet of het waar is. Eigenlijk best leuk om rapporten over jezelf te lezen. Allemaal gelogen natuurlijk. Hebben ze allemaal geschreven om zichzelf belangrijk te maken. Heb jij zelf geen naam?’

‘Yvonne,’ zei ik.

‘Ja, dáár moest ik naar vragen. Naar Yvonne. Jij bent die schrijfster, hè, dat vind ik interessant. En jij vindt mĳ vast ook interessant. Om over te schrijven, zeiden ze. Niet om wie ik echt ben, want dan moet je tijd in me stoppen en daar heeft niemand zin in. Als jij over mij gaat schrijven, word ik dan beroemd? Misschien gaan ze dan wel een film over mij maken. Word ik nog rijk ook. En jij samen met mij. Dat is een goeie combinatie, hoor, jij en ik. De beste kans van slagen.’

‘In wat?’ vroeg ik.

‘Nou, dat ik er niet meteen weer uit gemieterd word. Het lijkt me hier wel wat, zo’n groot huis in de duinen. Hoeveel kamers hebben ze hier wel niet?’

‘Een stuk of dertig.’

‘Godsklere... nou, dan mag ik zeker wel een eigen kamer hebben. En kan mijn kamer op slot? Want ik wil wel een kamer die op slot kan. En mag ik mijn kamer even zien?’

‘Straks.’

Na een poosje zwijgend om zich heen kijken richtte ze haar blik onderzoekend op mij.

‘Zo, jij bent dus schrijfster. Ik heb ook altijd schrijfster willen worden, om te vertellen hoe ze mij gemold hebben, zodat ze dat niet met andere kinderen gaan doen. Waar schrijf je over? Toch geen flauwekul, hoop ik, doktersromannetjes of zo, want dan sta ik mijn tijd hier te verpesten. Wat ben jij eigenlijk voor iemand?’ zei ze.

Waarschijnlijk omdat ik een vragend gezicht zette, nam ze zelf maar weer het woord. ‘Ja, je moet altijd maar afwachten hè, bij welke “hulpverlener” je terechtkomt. Sommigen doen zich heel aardig en vooral interessant voor, maar het zijn etters. Ja, ik heb ervaring. Ik heb in zeventien kindertehuizen gezeten, daar ben ik weggestuurd of zelf weggelopen, tussendoor nog pleeggezinnen, stuk of acht, met pleegvaders die niet met hun tengels van me af konden blijven, of zoontjes die bij me in bed kropen, en daar kreeg ik dan de schuld van. En een keer een psychiatrische inrichting, per vergissing geloof ik, en dan ook nog Zetten, daar kwam ik terecht op de gesloten afdeling vanwege gedragsproblemen. De psychiater die mij moest behandelen vond mij wel iemand die hém kon behandelen. Dat heeft nog uitgebreid in alle kranten gestaan, want ik heb hem aangegeven. Zetten... Dat vertel ik je later nog wel. Ben ik dus ook weggelopen. Meer gevlucht ben ik daar. Met mijn vriendin. Priscilla. Nou, dat was het zo’n beetje. Vandaar dat ik niet iedereen meteen mag. Maar jou eigenlijk best wel.’

Ze begon met haar lichaam te draaien. ‘Wat vind je van mijn jasje? Mijn bontjasje? Is origineel lijf palingbont, haha. En mijn schoenen? Gejat. Ik jat alles, dan weet je dat alvast. Dus let op je spullen. Ik vind het spannend, jatten. Dat ze je niet snappen, bedoel ik.’

Ze liet zich weer op de stoel vallen en trok de schoen die ze nog aanhad van haar voet. ‘Eèh...’ riep ze hard, ‘zere tenen,’ en ze begon haar voet te masseren terwijl ze mij uitdagend aankeek. ‘Hele dag rondgelopen en op het station gestaan. Wat zeg ik, een paar dagen, station hier, station daar. Ja, waar moest ik anders heen, ik heb geen buitenhuis, dat ik daar es kan relaxen.’

Plotseling hoorde ik een geluid waarmee doorgaans een kat wordt weggejaagd: ‘Ksst.’ En omdat ze tegelijkertijd haar hand met de schoen ophief, draaide ik me snel om en sprong ik naar de gang. De deur trok ik hard achter me dicht. Net op tijd, want ik hoorde haar sneaker ertegenaan knallen.

‘Schijterd.’ Ze schaterde het uit.

2

De periode dat ze officieel in ons opvanghuis mocht blijven – drie maanden – verstreek, want we konden moeilijk onderdak voor haar vinden en, wonderbaarlijk genoeg, ze ging zich bij ons thuis voelen. Het was het eerste huis waar ze zich niet bedreigd voelde en dus niet weg wilde. Ze verzon van alles om maar bij ons te mogen blijven. Ze ging zich nuttig maken, klusjes doen. Ze verveelde zich nooit. Het wegwijs maken van nieuwe cliënten was haar favoriete bezigheid. Ze kletste ze bij, zei ze. Het kwam er eigenlijk op neer dat ze de doopceel lichtte van alle begeleiders, maar ze deed het niet kwaadaardig, liet zelfs blijken dat ze voor ons door het vuur ging, dus we lieten het maar zo. Verder deed ze boodschap-

pen, hield ze de tuinen bij en hielp ze de kok met het snijden van groenten. Ze bood zelfs aan om – tegen betaling van zakgeld – als vrijwilligster bij ons te komen werken. Maar daar stak Ard, onze coördinator, een stokje voor. ‘Als we dááaraan gaan beginnen, dan zitten we hier straks met tweehonderd vrijwilligers,’ zei hij.

Maar Gem trok zich niets aan van wat Ard zei. Als de telefoon ging, was zij de eerste die de hoorn te pakken had. ‘Ja, met Gem,’ zei ze, ‘medewerkster van het opvanghuis, zeggu het maar,’ en dan keek ze brutaal om zich heen om te zien of wij dat wel gehoord hadden.

We legden ons erbij neer dat ze regelmatig het stokje van ons overnam. ‘Er wordt hier niet geblowd, anders flikker ik je eruit,’ en ‘heb je weer in je bed gepist, rotjong, ga het zelf maar schoonmaken’. En als dat niet naar haar wens gebeurde, pakte ze ‘het rotjong’ bij zijn arm en sleurde ze hem naar de plaats des onheils. ‘Ik zal het je voordoen, een emmer met chloor, de pisboel in een andere emmer en dan gaat dat schoonmaken zó.’ En dan deed ze het voor, om ten slotte het arme rotjong te troosten, haar armen om hem heen te slaan en zachtjes te zeggen: ‘Ach jij kan er toch ook niks aan doen, ik help je wel, maar gatver, je stinkt zo naar pis, ik zet je eerst onder de douche.’ En zo sukkelden we met haar voort. We hadden niet het hart deze ontroerende schreeuw weg te sturen en voor we het wisten was ze een halfjaar bij ons. Soms bracht iemand haar in de vergadering in als ‘agendapunt’. ‘Jongens, ze zit hier maar, ze bemoeit zich met alles, we krijgen geen cent betaald voor haar, zo gaan we

toch failliet? We moeten haar ergens naartoe krijgen.’ Maar dan steeg er gezucht op, of je hoorde zacht: ‘Dan is ze binnen een dag weer terug,’ en: ‘Ach, laat haar maar hier, het gaat zo goed met haar.’

En dat was zo. De magere spriet – we schatten haar op nog geen vijftig kilo – had blosjes op haar wangen en kreeg er zichtbaar ook wat grammetjes bij. Ze ging erbij horen. En het halve jaar kreeg de kans om stug door te lopen richting het jaar. We waren zelfs gewend geraakt aan die schreeuwstem van haar, die door het hele huis te horen was. ‘Gem weer,’ zeiden we hoofdschuddend en met een glimlach.

En wat ik nooit had gedaan, deed ik met Gem: ik nam haar mee naar huis. De eerste keer omdat ze ‘mijn tuin wilde doen’. En omdat ze het zo netjes deed en zo leuk vond, nam ik haar nóg eens mee, en omdat mijn dochters haar zo leuk vonden nóg eens, en intussen voegde Gem zich ongevraagd bij mijn steeds uitdijende familie, man, dochters, aanhang, en niet te vergeten al die vrienden die bij ons thuis in en uit liepen. Totdat Ard mij bij zich riep in zijn kantoor.

‘Niet doen,’ zei hij. ‘Geen cliënten mee naar huis nemen, dat is een ongeschreven wet hier.’

‘Dat weet ik wel,’ zei ik, ‘maar...’

‘Níét doen. Ik heb twintig jaar ervaring in dit werk en ik heb te vaak meegemaakt dat er narigheid van komt, zelfs bij de beste relaties.’

‘Ja, maar Gem...’ zei ik.

‘Niet doen,’ zei hij.

In dat premobieltjestijdperk liet ze altijd briefjes voor me achter, ze legde ze op de trap, of ze frommelde ze in mijn jaszak, zodat ik ze soms dagen later zou ontdekken en lezen. Lekker wijfie van me, waarom kom je zo laat? Moet je niet werken vandaag? Je weet toch dat ik met Ard naar de sociale dienst moet? Gem.

Of: Godverdegodverdegodver... kom ik dat hele eind speciaal voor jou op die rotpoten van me, ben je er niet. Gem.

Vaak heb ik geprobeerd haar wat 'fatsoenlijker' te laten schrijven. Op de lijn blijven. Niet door de woorden knoeien. Ze gebruikte haar vodies niet alleen voor berichtjes. Ze stuurde me ook simpele, ontroerende versjes. Sommige heb ik bewaard, zoals ik ook de tekeningen van mijn kinderen heb bewaard, in een doos boven in de kast. Ik doe er niets mee, maar toch... Versjes zoals: Pas als je iemand hebt, die met je lacht en met je grient, dan pas mag je zeggen, ik heb een vriend. En ook: Liefde is om van elkaar te houden. Met haar naam eronder, zodat ik ervan uitging dat ze ze zelf gemaakt had. Ik kreeg steeds meer van zulke lieve versjes van haar en ik had altijd het gevoel dat de teksten me bekend voorkwamen. Het heeft lang geduurd voor ik begreep dat ze van Toon Hermans waren, dat ze die zelfs woordelijk overnam uit een dichtbundel van hem. Toen ik haar daarop attent maakte, zei ze: 'Nou en. Als je een gedicht mooi vindt, is het ook van jou, dan had jij het ook kunnen maken. En dan mag je dus ook je naam eronder zetten. Dus zet ik er Gem onder.'

Op een dag had ze op de deur van mijn werkkamer een briefje geprikt. De kleine kannibaal heeft zonder het te weten haar eigen mamma opgegeten. Gem. Ik heb daar lang mee in mijn handen gezeten. Was dat van Annie M.G. Schmidt? Of van Willem Wilmink? Had ze het mooi gevonden en het zich brutaalweg toegeëigend? Van hen afgepikt? Omdat pikken voor haar een vorm van leven was? Het krijgen van een identiteit? Gewoon haar naam eronder. Of had ze het deze keer zelf geschreven? Als dat zo was, dan had dat kind talent, ik zou haar moeten stimuleren. Wat een prachtige zin, om nooit te vergeten, vooral met die diepzinnige achterliggende gedachte. Volgens mijn recente inzichten, gevoed door psychologen, eten kinderen inderdaad hun moeders op. Had ze echt het gevoel dat zij haar mamma had opgegeten? Ik vroeg het haar. 'Misschien,' zei ze. 'Het is een liedje. Eén regel die steeds gezongen wordt. Steeds een octaaf hoger.' En ze holde weg. Maar 's avonds kwam ze schuchter bij me terug. 'Je hebt gelijk,' zei ze, 'het voelt als mijn moeder opeten, omdat ik niet weet wie mijn moeder is... Want mijn echte moeder kwam van een boerderij. Ze was zeventien toen ze zwanger werd en dat kon niet in een boerengezin met negen kinderen. En daarom brachten ze mijn moeder naar de nonnen, waar ik geboren werd. En ik moest weg. Er kwamen twee vrouwen van jeugdzorg en die namen me mee. Dat hebben ze me wel verteld. Ik heb mijn moeder nooit gezien. En niemand wil mij vertellen wie mijn moeder is. De kinderbescherming niet en jeugdzorg al helemaal niet. Misschien heb ik haar wel opgegeten. Ze hebben me wel verteld van die boerderij. Jeugdzorg wil het niet zeggen en de kinderbescherming ook niet.

Daarom zing ik het steeds een octaaf hoger.'

Octaaf... Dat woord kende ze dus. Toen ik ernaar vroeg, vertelde ze: 'Ja, in mijn derde pleeggezin hadden de kinderen muziekles. Ik ook. En ze hadden een piano en daar mocht ik ook op spelen. Ik was muzikaal, zeiden ze. Ze waren heel lief voor me daar. En ik had een eigen kamer. Ik moest 's nachts wel mijn deur op slot doen. Maar je hoeft niet alles te weten. Ja, je moet natuurlijk wél alles over me weten, want je gaat een boek over me schrijven.'

Ik grinnikte. 'Hoe kom je daar toch bij?'

'Omdat ik dat voel.'

4

'Wist je dat ze zwanger was?' Ard hield me staande.

Wat nou weer? Ik was doodmoe. We waren al bijna een maand bezig om in wisselende combinaties ons opvanghuis, dat slechts een jaar zijn bestaansrecht had mogen bewijzen, uit te mesten en in 'oude' staat terug te brengen, zodat het Leger des Heils de nieuwe bewoner kon worden. Een jaar lang jonge ontheemden een tehuis geven had z'n tol geëist.

Ik liet me tussen de rommel op een stoel vallen. 'Wie is zwanger? Er is altijd wel iemand zwanger.'

'Gem,' zei Ard.

Ik schrok. 'Jezus.'

'Nooit rekening mee gehouden?'

Inderdaad. Allerlei plannen met haar uitgewerkt, maar er nooit aan gedacht dat zij die omver zou gooien door simpel-

weg zwanger te worden. Het pleeggezin waar ik bij toeval een halfjaar geleden contact mee kreeg, was geschapen voor haar. De enige dochter was door een bromfietsongeluk twee jaar terug overleden, de zoon zocht vanaf dat moment zijn heil bij een vriendin en vrienden en op straat, de ouders rouwden ieder op hun eigen manier en vervreemden van elkaar. Gem vulde het gat dat was ontstaan, en bracht door haar brutale vrolijkheid en de zorg die ze nodig had de familie weer een beetje bij elkaar. Pleegmoeder Pien stortte zich op dit pleegkind. Vergetend dat Gem al een leven vol ellende met zich meedroeg, sjouwde ze haar met zich mee door de Schilderswijk, waar ze al van kinds af aan woonde. Vooral op de markt amuseerden ze zich kostelijk. Hier wat eten en daar wat proeven. En Gem mocht van Pien kopen wat ze wilde, jasjes, blousejes, schoenen, ja, schoenen! Passen, met iedereen aanpappen, met de armen om elkaar heen rondslokken, allebei hadden ze al tijden niet zoveel afhankelijkheid kunnen tonen. En Pien liet vooral niet blijken dat ze rouwde om een verloren dochter met wie ze nooit een intieme band had gehad. Nee, ze had nu Gem. Bovendien had ze erop gestaan dat ze ook de 'onhandelbaarrapporten' mee naar huis kreeg en die las Pien met rode oortjes. Ach, wat had dat arme kind allemaal meegemaakt, achachgutgut, kom maar lekker bij Pien.

Ik voelde boosheid opkomen en zei tegen Ard: 'Waarom hoor ik dit van jou en niet van haarzelf? Ze heeft alle asbakken en verder alles wat los stond in huis naar mijn kop gegooid, ik ben een jaar lang haar begeleider geweest, ze heeft mij zelf gekozen, ze had ook jou kunnen kiezen, of wie hier ook maar rondloopt. Ik heb een goed pleeggezin voor haar

gevonden. En help me herinneren dat Pien de rapporten terugbrengt, want die moeten weer terug naar jeugdzorg.'

Ard luisterde, knikte en zei: 'Die Guus, de zoon in dat gezin, heeft haar zwanger gemaakt.'

'Hoe weet je dat?'

'Haar pleegmoeder was hier vanmorgen. Ze wil een oplossing zoeken, ze wil Gem en haar kleinkind niet kwijt.'

'En die zoon ook niet?'

'Ook niet. Die zoon overigens, dat is nog niet de kwaadste.'

'O nee? Iemand nog gevraagd wat Gem zelf wil? Misschien wil zij die pleegmoeder én die zoon wel kwijt.'

'Die pleegmoeder is een goed mens, ze wil een gesprek met jou, en die zoon, die Guus, wil graag meekomen,' zei Ard. 'Op zich positief, zou ik zeggen.'

'O ja? Volgens mij komen ze er zelf wel uit. Dat zijn jouw woorden toch altijd?' Ik stond op, pakte een doos van de grond en propte die vol met rotzooi. Ik liep naar buiten om de doos in een vuilcontainer te kieperen. Quasiverschrikt sprong Ard voor me opzij. 'Ik dacht even dat je mij er ook in zou gooien.'

5

'Wat wil je zélf?' vroeg ik haar.

'Ard zegt dat ik verstandig moet zijn. Ik kan geen kant uit met een kind en ik was nu juist bezig..'

'Dat vroeg ik niet,' onderbrak ik, 'ik vroeg wat je zelf wil.'

'Ard zegt dat ik hartstikke slim ben en dat ik nog jong ge-

noeg ben om een vak te leren en dat ik...

‘Wat voor vak?’

‘Weet ik het. Ik vind haren leuk en een nagelstudio en tattoo en model, fotomodel, ach, weet ik het. Ik weet niet wat ik wil...’

Plotseling gooide ze zich tegen me aan. Heftig snikkend kwam eruit: ‘Ik weet het écht niet. Zeg jij het maar.’

Ik sloot mijn armen om haar heen en al weer wiegde ik dat tengere lijfje. Ik streelde haar zacht over haar rossige haar. ‘Sst,’ fluisterde ik.

Ze sloeg ineens haar hoofd naar achteren. ‘Kijk uit,’ riep ze, ‘ik heb luis, straks krijg jij het ook.’

6

Een paar dagen erna stond ze ’s avonds laat voor mijn deur. Vuilniszak met spullen in haar armen geklemd. En al weer zo’n mouw die eruit bengelde. Duidelijk in grote haast vertrokken bij pleegmoeder Pien.

‘Niet schrikken,’ zei ze, ‘ik kom niet bij jou, want dat mag toch niet van Ard, maar ik dacht: ik kan misschien bij zuster Van der Mast en jij kan me misschien brengen.’

Zuster Van der Mast, een non van de Congregatie van de Zusters van Liefde, Zus zoals ze door iedereen werd genoemd. Ze had zich in de Schilderswijk een aantal saneringspanden toegeëigend – ze was eigenlijk de eerste kraakster van Den Haag – waar ze daklozen en verslaafden eten, medische hulp en onderdak verschaften, en soms zelfs een nieuwe blik op de

toekomst. Zus had mij verschillende malen geholpen wanneer ik geen onderdak kon vinden voor een te lastig klantje en daarbij had Gem ook een helpende rol kunnen spelen. Zus had Gem leren waarderen en zou haar zeker niet de deur wijzen. Bovendien had Zus net eigenhandig weer een muur doorgeslagen en op die manier ‘het belendende perceel geannexeerd’, zoals ze zelf chic rondvertelde. De gemeente Den Haag zat in z’n maag met deze eerbiedwaardige – en populaire – non, maar durfde haar er niet uit te gooien. Eigenbelang waarschijnlijk, want de ‘onplaatsbare Haagse noodgevallen’ werden door de politie bij Zus gedumpt. Zus zat wat je noemt geheid. En dat was natuurlijk ook Gem ter ore gekomen.

‘Ach, breng jij me even naar Zus?’ Ze keek me afwachtend aan.

‘Ruzie met Pien gehad?’

‘Niet mee bemoeien. Breng je me?’

‘Is goed,’ zei ik, en ik pakte mijn jas en mijn autosleutels.

Ze danste zowat voor me uit, dekking van mij stond kennelijk hoog op haar lijstje. Achteraf niet nodig, want de perikelen van pleegmoeder Pien waren de hele Schilderswijk al doorgegaan en hadden vanzelfsprekend ook Zus bereikt. Zus zou Gem zeker binnenlaten.

Via haar spiegelverklikker had ze ons voor haar deur zien staan. ‘Nou, je bent hard nodig,’ zei Zus, ‘de zaak moet flink worden opgeknapt en jij hebt een paar stevige handjes. Bovendien kan jij dat gespuis dat hier binnenkomt goed van repliek dienen.’ Enthousiast trok ze Gem aan een arm naar binnen. ‘Je kan hier je kind krijgen, maar kom eerst maar eens op met jóúw versie van het verhaal. En je weet het: te-

gen mij níét liegen en van mij niet jatten, want dan trap ik je vierkant de deur uit.'

7

Haar kind kreeg ze in de kraamkliniek in de De la Reyweg. Een stevige jongen van bijna zevenenhalve pond die van zijn moeder de naam Dicky kreeg. Eenmaal in een luier gerold, kreeg ze het jochie in haar armen en het eerste wat ze uitbracht was: 'Èèh... Eng, zo'n kind. Straks laat ik hem vallen.' Een geduldige verpleegster probeerde haar te leren hoe ze hem kon koesteren. Maar Gem bleef het eng vinden, kneep zo hard in zijn lijfje dat de verpleegster het verstandiger vond om het jochie uit die houdgreep te redden. Maar dat was ook niet de bedoeling van Gem, ze trok haar Dicky terug, het leek er even op dat de verpleegster zou winnen, maar na een fikse ruk aan Dicky's hoofd – en de uitroep 'Is van mij' – was Gem de eigenaar geworden van het jongetje. Hoofdschuddend keerde de verpleegster zich af, mompelend dat ze 'straks nog wel even kwam kijken'.

Aan het kraambed verschenen even later twee goede feeën. De eerste, en voor Gem de belangrijkste, was Zus. Ze kwam ook net op tijd, want vóór haar waren twee vrouwen gekomen, gezondenen van jeugdzorg, die Gem ervan probeerden te overtuigen dat ze die dikke schreeuwerd beter kon afstaan. Gem was te jong en niet in staat haar zoon op te voeden. Het scheelde weinig of Zus had de dames bij kop en kont gepakt en de trap afgesmeten. 'De deur uit, jullie!' schreeuwde ze en

ze duwde ze zonder pardon een eind in de goede richting. De tweede goede fee, pleegmoeder Pien, stond op dat moment onderaan de trap en mocht het tafereel bijna lijfelijk meemaken. Ze drukte zich tegen de muur van het trapportaal om niet met de dames meegesleurd te worden. Intussen stond de jonge moeder wankel op, legde haar kind ergens in bed neer en schreeuwde: ‘Wat gebeurt? Hé, wat gebeurt?’ De kreet die je meteen doet beseffen dat je in de Schilderswijk bent. ‘Niks gebeurt,’ riep Zus, ‘tenminste, zolang ik er met mijn neus bij sta.’ Ze kwam met Pien de kraamkamer binnen, innig verstrengeld, want in de Schilderswijk krab je elkaar de ogen uit of je legt je ruzie na een paar dagen weer bij, vooral als je samen een kind krijgt. Zus, de zorgmoeder, Pien, de pleegmoeder, samen de grootmoeder, de Eenmalige, ze waren nou niet direct dikke vriendjes, maar vielen elkaar feliciterend en met tranen van geluk om de hals. Daarna was Gem aan de beurt, maar zij had intussen de grote vuilniszak ontdekt die Pien met zich meestorte en die, wie weet, waarschijnlijk, ja, vást wel vol zat met cadeautjes. Gem stortte zich op de vuilniszak terwijl Zus een stoel voor Pien naar het bed trok.

De vuilniszak werd leeggeschud boven het bed. Gem krijsde het uit van plezier en duwde haar zoon, die in de weg lag, uit enthousiasme bijna van het bed, maar goddank, Zus kon hem grijpen en gaf het kind meteen over aan Pien. De geschenken rolden alle kanten uit. Rompertjes in alle maten en kleuren. Slabbetjes, mutsjes, een badjasje, een zelfgebreide omslagdoek en speelgoed voor kinderen die al konden praten en lopen en dan ook nog een batterij zuigflessen, want Pien ging ervan uit dat Gem geen moeder was die haar kind aan de borst legde.

‘Nou, mooi hoor,’ zei Gem, ‘dank je wel, maar ik heb het nu wel gezien, stop maar weer in de vuilniszak en stop mijn rotzooi dan tegelijk in mijn vuilniszak, want ik ben hartstikke moe en ik wil nou weleens weg hier.’

‘En het kind dan?’ vroeg Pien, met een blik naar Zus. Dit was het moment waar ze samen tegen op hadden gezien. Nu moesten ze Gem vertellen dat ze niet meer heen en weer konden pendelen. Dagje Zus, dagje Pien, bij Pien of bij Zus een paar dagen rondlummelen, een nachtje de hort op met eendagsvriendinnen, paar dagen in bed blijven hangen, nachtje helemaal niet op komen dagen, tegen de ochtend thuiskomen bij Pien of bij Zus – dikke buik of geen dikke buik – en daar doodgemoedereerd in bed kruipen.

‘Dat kind loopt niet weg, dat kan hier toch wel in die kliniek blijven? Dat kind hoeft alleen maar eten te hebben,’ zei Gem.

‘Had je gedroomd,’ zei Pien, ‘dat kind gaat met jou mee naar mij, ik ben officieel je pleegmoeder, dat is zo geregeld met jeugdzorg, of met de kinderbescherming.’

‘Ja,’ beaamde Zus, ‘dat is zo geregeld, daar heb jij bij gezeten, en Pien gaat jou leren hoe je moeder moet zijn.’

‘En dat kind moet ook gewassen en verschoond worden,’ zei Pien.

‘Wat een gedoe,’ zei Gem, ‘kunnen jullie dat niet doen?’

‘Nee!’ riepen Pien en Zus tegelijk.

Gem haalde haar schouders op. ‘Nou goed, ik ga wel mee.’

Ze zag in de gang nog een paar sneakers staan die een kermende kraamvrouw kennelijk uitgeschopt had en die een stuk mooier waren dan de hare en, verdomd, ze pasten... en

zo slofte ze achter Pien en haar Dicky aan.

Het bleek al gauw dat ‘moeder zijn’ niet valt te leren. Gem stond in ieder geval niet open voor de lessen van Pien en op haar beurt was Pien wel een echte mem maar geen groot didacticus. Het kleine mannetje had bovendien geen boodschap aan de een noch de ander en blèrde de godganse dag zijn eigen repertoire. De huisarts werd geraadpleegd en tja, die vond dat de kinderarts zich hier maar eens over moest buigen, misschien had de baby wel krampjes, en à propos, wist de vader van het kind eigenlijk al dat hij de vader van dit kind was? ‘Nou, dat zat zo,’ zei Pien. Omdat de vader van het kind haar zoon was, had ze hem kunnen dwingen om het kind aan te geven bij de burgerlijke stand. Het kind droeg ook zijn naam. En wat belangrijker was: dat kind was háár kleinkind. En o ja, de moeder ging akkoord, wist die moeder veel. Mooi. Bleef dus punt twee: naar de kinderarts. Ja, ja. Wie moest dat doen? Pien dus.

Pien had haar handen vol en Gem maakte van de gelegenheid gebruik om haar rossige haren te touperen, haar bontjasje aan te trekken, haar vuilniszak over de schouder te gooien, de portemonnee van Pien uit haar zak te ritsen en de benen te nemen. Een taxi had ze snel te pakken en om half-twaalf’s avonds stond ze op haar gejatte sneakers bij Zus op de deur van het belendende perceel te bonken. Pien kon morgen beter alleen met dat blèrende kind naar die dokter gaan, daar was zij niet bij nodig. Zij werd helemaal daaps van dat geblèr. De kleine Dicky was toen precies zesendertig uur oud.

ISBN 978 90 263 5803 6

© 2021 Yvonne Keuls

© Nawoord Thomas Rueb

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Ivan Ozerov / Getty Images

Foto auteur © Jacqueline de Haas

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen